Q. D. B. V.

DUODENUM MULTORUM MALORUM SEDEM,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

DN. PHILIPPO WILHELMO,

PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRANDENBURG. CETERA,

PRÆSIDE

FRIDERICO HOFFMANNO,

CONSILIARIO ET ARCHIATRO REGIO, MED. PROF. PUBL. h. t. DECANO,

Summos in ſalutari profeſſione honores petiturus

DISSERTATIONE INAUGURALI

adſerebat

d. Januarii MDCCVIII.

JOANNES DANIEL ENGMANN,

Gryphenb. Sileſius.

Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typogr.

VIRO
PRÆNOBILISSIMO, AMPLISSIMO NEC NON EXPERIENTISSIMO

DOMINO,

MELCHIORI SÜSSEBACHIO,

MEDICINÆ DOCTORI FAMIGERATISSIMO ET PRACTICO HIRSCHBERGENSI FELICISSIMO,

Dissertationem hanc in signum venerationis

D. D. D.

JOHANNES DANIEL ENGMANNUS.

VIR PRÆNOBILISSIME.

Nvaluit conſuetudo, qua ſpecimen eruditionis qualecunque edituri, Patrono cuidam illud inſcribant, cujus præſidio & malevolorum injurias eo felicius evitare & bonorum favorem promptius acquirere poſſint. Cum enim quilibet de ſe ipſo judicium facillime ferat, aut nimis tumidum, aut valde timidum, propria ingenii confeſſione innoteſcere velle, periculoſa apprimè res eſt: omnium verò promiſcuæ judicandi libidini ſeſe exponere, temeritatem quandam arguere videtur. Recte igitur tota res unius arbitrio committitur, cujus in judicando promptitudo non minus ac æquitas perſpecta ſit. Hæc dum cogito, præſentem hanc Diſſertationem, cui inſcribam, digniorem pariter ac æquiorem præter Te invenio neminem. Ea enim in rebus medicis polles experientia, ut nihil inter Medicos hactenus diſputatum eſſe perſua-

ſus ſim, quin propriis in Praxi obſervationibus illud vel ſtabilire vel refutare ſolus poſſe videaris. Eo etiam judicandi acumine emines, ut tota Sileſia tuam in dijudicandis morbis exquirendisque & applicandis congruis medicaminibus promptitudinem admiretur. Ea denique præditus es animi dexteritate, ut ignotis atque notis absque ullo proprii commodi aucupio dextre conſulere non graveris. Noli itaque levidenſes has pagellas incluto Tuo Nomini conſecratas adeo averſari, quin easdem juſtisſimo tuo judicio ſubjicias, meque contra malignorum temerarias calumnias autoritate tua protegendum ſuſcipias. Totus in eo ero, ut eximium, quem demereri non valeo favorem, quo debeo cultu, proſequar, nullo unquam tempore mandatis tuis, ſi quidem iisdem memet dignari viſum fuerit, defuturus. Vale & fave

PRÆNOBILISSIMI TUI NOMINIS

Obſervantisſimo Cultori

J. D. ENGMANNO

PROOEMIUM.

BEne omnino antiquiores medicorum tradiderunt, in curationibus morborum plurimum ſibi vindicare ſollertem cauſarũ morbum continentium notitiam. Neque falſo quidem ita propoſuerunt, ſiquidem & morborum cura non alia ratione perficitur, quam ut eorundem cauſæ recte explorentur, exploratæque remediis auxiliisque expugnentur. Ideoque unice adnitendum eſt medico, cui cordi quidem ægrorum valetudo eſt, ut, qua fieri poteſt ſolertia, cujusvis mali cauſam inquirat, & cognita cauſa domicilium ſedemq; ejus diligenter perſequatur. Debet tamen antiquisſima cura ejus, qui rationalem medicinam profitetur, eſſe, ut initia cauſarum, ex quibus morbi fiunt, earundemque generationem recte intelligat, quippe experientia compertum eſt, ea, quæ corporis noſtri actiones lædunt, neque ſimul neque ſemel provenire, ſed ſenſim paulatimque progenerari, & accedente tempore ſua capere incrementa. Cujus quidem rei conſideratio plurimum utilitatis præſtat, quippe cujus beneficio aperte edo-

te edo-

te edocemur, qua ratione causæ morbum machinantes in abditis corporis partibus efformentur. Quare omnino non inutilem operam nos posituros arbitramur, si huic contemplationi tam necessariæ paucis immoremur. Et primum ita sentimus, sangvinem ceterosque humores, quibus corpus adfunditur, quamdiu hisce suus motus per corporis tubulos constat, adeo non causam vel occasionem morbis dare, ut corpus potius ab iisdem unice defendat atque tueatur. Atque inde necessarium omnino est, ut quodcunque corpori inimicum infestumque est, quod ejus actiones lædit ac perturbat, & quod perniciem molitur valetudini, id ipsum quidem extra vitale sanguinis flumen positum sit, velut purgamentum quoddam à puro ejus fonte rejectum. Et sicut hic quidem circulus, quamdiu salvus incolumisque persistit, causa omnino vitæ recte salutatur, ita hæc ipsa extinguitur, hoc motu intercepto. Quod argumento esse potest, illos humores, qui suo motu i. e. circulari progressivo per corpus feruntur, salutares sanitati esse, & recte vitales adpellari, quod hisce vita maxime sustineatur. Sicut contra iidem, ubi in motu langvescunt & in quiete constituti sunt, extra vitalem sanguinis motum positi, malum minantur corpori, omni opera eliminandi. Atque hæc ratio est, cur titulus causarum morbos excitantium his recte tribuatur, utpote satis constat, nihil hisce præsentius, nihil paratius morbos creare. Jamque in confesso est ratio, cur iis maxime in locis, ubi stagnationi moræque humorum occasio datur, quærenda sit sedes causarum, quæ fœcundo sinu morbos producunt. Quo nomine in primis celebrantur sic dictæ primæ viæ, quarum nomine non ventriculum tantum, sed totum etiam

intestinorum canalem designamus. Mirum est, quam fœcundus morbis sit hic canalis, quam infesta morborum agmina inde emissa reliqvum corpus divexent. Cujus quidem rei rationem exigenti facile dari hæc potest, quod tardior ibi sit fluidorum motus, quam in vasorum systemate. Porro ex anatomica contemplatione scimus, ex universo corpore ibi confluere diversorum humorum colluviem, à sangvinis circulo, velut alienam atque inconvenientem, eliminatam, ex hepate vero inprimis, pancreate & glandulis copiosos succos hic descendere. Accedit, quod ubi motus peristalticus, quo hæ partes sustinentur, langvescit, quod ex variis causis accidere potest, ad stagnationem & quæ hanc sequuntur mala, latissima via aperiatur. Quare cordatiores medici in omni fere morbo primarum viarum rationem esse habendam adfirmant, quando extra omnem dubitationem positum sit, plurima ibi mala eaque gravissima sedem suam defixisse. Ad hæc & ipsa remedia, quibus labascenti valetudini succurrimus, virtutem suam ibi maxime ostendunt, quippe validissima auxilia, quibus pertinacissimos morbos expugnamus, salutarem suum effectum vix ultra primas vias extendunt. Quod manifesto probant emetica & purgantia, valentissima medicamentorum, nequid dicam de absorbentibus, acidis, nitrosis & salinis incidentibus. In eo tamen scrupulus residere potuerit, quænam pars ex hoc intestinorum sinu maxime proclivis sit ad semina tot malorum concipienda. Nos primum ex tenuibus intestinis duodenum nempe, hujus culpæ coarguimus, non ineptis argumentis persvasi, ingentium morborum causas, quas nemo sibi in hoc angulo finxerit, nedum quæsiverit ibi nidulari. Quæ materia, paucis adhuc deducta sa-

cta satis cum digna sit ampliore contemplatione, & non mediocrem promittat utilitatem, præsenti dissertatione hanc explicandam nobis sumpsimus, quantum per vires ingenii licet, eandem tradituri. Quem laborem ne sine auspiciis divinoque favore suscipiamus, illum, qui res mortalium, qui eorundem vitam ac valetudinem potenti præsentique Numine moderatur, devotissime precamur, ut investigantibus nobis vires clementissime largiatur.

§. I.

Dicturi itaque de duodeno, idque mille malorum sedem adserturi, necessarium omnino arbitramur, ut, priusquam altius in ejus explicationem descendamus, paucis præmoneamus, in præsenti dissertatione minime id nobis esse propositum, ut hujus sententiæ autores nos profiteamur, quippe falso nobis hanc gloriam vindicaturi. Debetur hæc potius immortalis memoriæ Medico Sylvio, qui ante aliquot lustra totam medendi scientiam truncam ac debilem adhuc principio quippe firmo stabilique destitutam, in ampliorem decorem reposuit, & omnem fere curandi rationem hoc fundamento confirmavit. Is itaq; fuit, qui primus omnium hanc viam vidit, visamque longius omnino persecutus est, & triumviratu humorum, bile, pituita, succoq; pancreatico corpus regi professus, ex eorum temperie mixtioneq; & clementi effervescentia non digestionis modo, sed ipsam quoque vitæ atque sanitatis rationem deduxit. Sicut è contrario ex horum etiam intemperie, & nimia eorundem abundantia vel defectu omnes omnium morborum causas imo sanandi rationem nasci contendebat. Quæ cum ipse, latius uberiusque in sua praxi persecutus sit,

ſit, & ſpeciatim l. praxeos p. 174. perſequatur, ſupervacuum nobis videtur, prolixius eadem enumerare.

§. II.

Fuit itaque hæc Sylvii ſententia, ut lucem adſpexit, ingenti excepta adplauſu, primum quod nihil obſcurum, imaginariumque, nihil de veterum ſomniis retinebat, deinde quod ex ipſa rerum natura, velut ex fonte, deducta claro exploratoque inſiſtebat fundamento. Eadem tamen, poſteaquam altius examinari cœpit, quam prius conſecuta erat laudem magna ex parte deſtituit, illius nævos, anatomia & phyſica denudantibus. Nempe enim minus latere poterat iis, qui hiſce in ſtudiis verſati erant, impetu magis, quam diligenti ratione eo adactum fuiſſe Sylvium, ut *efferveſcentiam ſuccorum* uti loquitur, in duodeno adfirmaret. Quam opinionem ut argumentis tueretur, bilem pure alcalinam omnino adſerebat, quod quam falſum ſit, vel ex eo liquet, quod adfuſo etiam validisſimo acido, quale eſt ſp. vitrioli, illa non efferveſcat, in flavam potius ac mucilaginoſam offam coaleſcens. Quod idem ex eo colligere licet, quod, ubi ſpiritum nitri, qui æque vehemens acidum eſt, adjeceris, identidem coaguletur, & viridi adſumto colore, quam lenisſime commoveatur. Neque minus erraſſe videtur, quod ſuccum pancreaticum, ceu acidum adſeveraverit, cum anatomicis conſtet experimentis, hunc, quodcunque etiam alcali adfundas, nullo modo cum eo efferveſcere, nedum cum bile confligtari. Imo exciſo pancreate vitam ſpiritumque incolumem manere animantibus, CL. Brunnerus in de pancreate libello erudito demonſtravit, quo unico experimento non mediocriter hæc Sylvii opinio adfligitur.

§. III.

In eo vero magnum errorem admisit, quod ex hoc triumviratu vitæ sanitatisque rationem explicaverit, & ex eodem universam medicinam tam theoriam quam praxin quasi à capite arcessiverit. Neque enim potentem satis esse hanc sententiam, plura testantur, quæ cum ad explicationem rerum naturæ & ad ipsum remediorum usum pertineant, minus tamen ex hoc principio derivari possunt. Ut enim taceam de iis morbis, qui in certas ætates temperamenta familias & tempestates incidunt, satis superque constat, ex rabidi canis morsu, ex putrido miasmate pestis, dysenteriæ luis venereæ, imo ex sola animi perturbatione gravia oriri mala, quæ sine prævia humorum corruptione ægrotantem conficiunt. Porro experientia confirmatum est, ex sanguinis abundantia, ejusque extra vasa secessione, item ex viscerum vitio & ægrotare plures & iisdem intercipi, cum manifesto argumento, graviter eum erraturum, qui in his morbis triumviratum culpæ accusaret. Quæ quidem omnia eo fine à nobis dicta sunt, ut adpareat, hanc Sylvii sententiam utilem alioquin, explicandæ toti medicinæ sufficere nunquam. Quanquam autem neque universalis sit, neque explicata satis, non contemnenda tamen observatio est, sed suam etiam utilitatem eamque amplam pollicetur, modo curam adhibeas, ne Sylvium secutus nimium ejus fines extendas. In quo uti ille Vir erravit, ita tamen illius sententia probatur, & ita nos identidem probamus, quod plurimi ex chronicis malis in duodeno existant, ibidemque generentur. Et hoc quidem est, quod in præsenti dissertatione meditamur, hanc Sylvii sententiam, quæ fere exolevit, revocaturi & saniore eam sensu explicaturi.

caturi. Natura nempe mortalium hoc quoque nomine prava & sinistra est, ut novas dictorum sententies quæ aliquid utilitatis habent minus recte intueantur, quippe primocum impetu ad eas ruentes, mox, ubi effectus non responderit, easdem destituentes. Adeo, uti in ceteris rebus mortalium, ita hic est arduum omnino, modum tenere. Quod idem fatum Sylvii sententia sustinuit, quæ ubi primum in lucem prodiit, avidissime excepta fuit, mox ubi non in omnibus respondit, (neque enim respondere poterat) eodem consensu destituta ac repudiata fuit, cum tamen revera, multum veritatis suo loco & pretio æstimandæ in medendi methodo hac in hypothesi occultetur. Nos itaque jam in eo occupati erimus, ut hypothesin à Sylvio primo propositam nostro vero tempore partim neglectam, partim suppressam vindicemus & quasi ex tenebris in lucem revocemus.

§. IV.

Est vero hæc nostra sententia firma ac stabilis primum tenuium intestinorum, quod duodeni nomine venit, ab usu & officio reliquorum intestinorum plane esse remotum atque distinctum, adeoque singularem considerationem mereri. Provida namq; natura non contenta ventriculum superiorem & majorem condidisse, ipsi adicit ventriculum minorem, & quemadmodum in primo & majori ingestorum magis rudis & simplex fit solutio, ita in secundo & minori fit magis intimior & chymus plus elaboratur, miscetur & adtenuatur. Sicuti vero hujus Intestini usus maximi est æstimandus, ita ex adverso si vitio laborat, si muneris sui obliviscitur, sedes ac diversorium & fomes fit multorum magnorumq; morborum. Ut verò

 hujus

hujus adfirmationis veritas magis constet clariorque ea fiat, placet jam ex ipsis anatomicis paulo subtilius & diligentius duodeni structuram ac fabricam & ex hac ipsum usum ejus æstimare.

V.

Nobis nempe, uti antea dictum, duodenum videtur parvus ac succenturiatus ventriculus, & magna digestionis alimentorum officina. Primum vero ventriculi requisitum est, ut gaudeat flexura sive curvatura & habeat fundum, in quo paulo diutius ingesta hæreant ac commorentur. In eo vero anatomici ferme omnes consentiunt, quod duodenum ab orificio ventriculi dextro incipiens insignem versus spinam repræsentet flexuram. *Riolanus in Enchirid. anatomic. Patholog.* duodenum ad spinam complicari dicit. Idem sentit *Blanckard. in Anatom. p. 410.* Duodenum, inquit, à pyloro versus spinam sub ventriculo excurrit, fere circa mesenterii centrum, deinde lumborum vertebris per ligamenta membranosa jungitur atque sic ulterius ob brevitatem nulla circumgyratione facta, circa renem sinistrum, ubi Jejuni anfractus inchoantur; terminum consequitur. Eodem modo *Hornius in Microcos.* Duodenum inquit à ventriculo incipit & facto deorsum parvo flexu recta fertur spinam versus, cujus vertebris lumbaribus transversim incumbit fere circa mesenterii centrum. Et *Munnyks Lib. de re anatomic. p. 36.* hæc habet: tenuium intestinorum primum à duodecim digitorum mensura duodenum veteribus dictum, à pyloro principium habet, factoque deorsum flexu recta fertur spinam versus, cujus vertebris lumbaribus transversim incumbit: ductum admittit biliarium, atque pancreaticum, habetque sibi annexam latiorem pancreatis extremitatem. Ubi circumvolvi-

volvitur, inteſtinum Jejunum appellatur. *Veſalius in Anatom. p. 379.* de duodeno hæc propoſuit: Ex humiliori orificio ventriculi, quod è ſua elatiori & dextro ipſius lateri proxima conſiſtit ſede, principium inteſtinorum exoritur, illive orificio, ubi id crasſiori ſua ſubſtantia introrſum protuberat, continuatur, ut ſimul atque è ventriculo prodit in poſteriora retortum ſub ſede ventriculi poſteriore ſecundum dorſi dextrum latus recta deorſum proficiſcatur, in nullos omnino anfractus revolutum. Errant itaque plures ex anatomicis, qui duodeni terminum ibi conſtituunt, ubi ductus biliarii, vel pancreatici in homine orificium in duodeno proſtat. Rectius vero ibi finis eſt ponendus ubi flexura duodeni deſinit & in anfractus incipit convolvi. Unde rectisſime *Verheyen in Anatom. p. 41.* ſcribit: Duodenum ab orificio ventriculi dextro initium habens, verſus ſpinam reflectitur, atque in latere ſiniſtro, ubi anfractus incipiunt, terminatur. Et optime quoque *Hornius in Opuſcul. Anatomicis*: Duodeni finis ubi ſit non ſatis eſt determinatum apud Autores. Nam qui 12. digitorum longitudinem à qua nomen habet, in eo reperiri volunt, non ad inſertionem pori biliarii, reſpicere debent, ſed potius terminum ejus in ſiniſtris quærere, ubi jam in gyros volvi incipit inteſtinum. Et *Higmorus in Anatom. p. 27.* finem quoque duodeni ſtatuit, ubi hoc in gyros incipit convolvi.

§. VI.

Alterum requiſitum ventriculi eſt, ut ejus cavitas ſit ampla & capax, jam vero utut capacitas duodeni longe minor ſit ea, quæ in ventriculo deprehenditur; nihilominus multum reliqua inteſtina amplitudine ſuperat. Unde *Veſal. in Anatom. p. 379.* verisſime ſcribit: Duodeni pars

ſub ventriculi fundo, ad dorſum proxime adligata, inter diſſecandum capacior, ampliorq; reliqui Inteſtini ductu occurrit. Veslingius quoque laxitate & amplitudine inſigni præditum aſſerit. Quod etiam *Diemerbrock* adfirmat *p. 153.* dum ait: Quotidiana anatomica obſervatio oſtendit, hoc inſtinum non nunquam laxitate & amplitudine inſigni præteditum reperiri. Vehementer itaque errant illi Anatomici, ex quorum cenſu eſt Bartholin. Bauhin. & Blanckardus qui exiſtimant, duodenum reliquis tenuibus craſſius quidem eſſe, ſed anguſtius. Deinceps quod duodenum gaudeat munere ventriculi vel ex eo innoteſcit, quod ejus textura, præſertim interna eadem ſit cum ventriculo. Habet hic tunicam glanduloſam ac villoſam, ex qua continuo ſudat atque diſtillat ſuccus ſolvens fermenteſcibilis. Eadem tunica viſitur vel potius continuatur in duodeno. Hæc non ſeparat liquidum ex inteſtinis, nam nullæ ſunt viæ vel ductus patentes, ſed potius ſecernit ſuccum à ſanguine ſimilis indolis cum menſtruo ſic dicto ventriculi. Illud vero maxime memorabile, quod duodenum, præter tunicam glanduloſam cruſtaceam, innumeris parvis glandulis inſtructum ſit, quæ ſeparata tunica villoſa in nervea poſitæ ſunt, & viſui occurrunt. De hiſce *Wepferus in Hiſtor. cicut. aquatic. p. 190.* ita ſcribit: In duodeno plurimas inſignes glandulas ultra palmi latitudinem à pyloro diviſim ſparſas inveni, quæ detracta tunica *fibroſa* quaſi conglomeratæ apparent, dimidiati ſeminis cannabini magnitudine, quæ aqua maceratæ mucum ſtillabant copioſe etiam octavo adhuc poſt mortem die. Harum glandularum inventor celebratur Clariſſimus *Brunnerus: vid. Miſc. Natur. Curioſ. Dec. II. ann. 5. p. 464.* Glandularum harum officium ſine dubio non aliud eſt quam ut lympham men-

menstrualem secernant atque infundant in cavum duodeni. Ulterius ventriculi requisitum præcipuum ac palmarium est, intimam dissolutionem ingestis præstare eorumque nexum ac mixtionem solvere, & hæc solutio maxime viget in hujus fundo ubi diutius hærere solent contenta. Gaudet eo quoque privilegio & prærogativa imo majori noster ventriculus præ superiori. Nam hic accipit tantum fermentalem succum ex tunica glandulosa ac villosa, ille vero præter hanc tunicam & glandulas speciales, obtinuit peculiares quosdam insignes ductus, qui largo flumine infundunt fluida solventia magnæ activitatis. Influit nempe succus biliosus parciore quidem quantitate ex cystide, majori vero ex hepate & ejus ductibus biliariis, manifesto indicio, quod tanti succi copia præstare debeat usum egregium. Simili ratione ex magnitudinis eximiæ pancreatica glandula emergens ductus, lymphæ solventis fermentescibilis ingentem quantitatem advehit: quod etiam de magno & singulari ejus usu testimonium esse potest. Perquam vero dignum notatu est, quod hi duo ductus in homine ambo concurrant & horum orificia in papillam desinant, quæ directo fundo flexuræ duodeni superposita, quod Dn. Præses sæpius & nuper in anatomia annotavit, ut ex superiori loco sic guttatim in substratam chyli massam descendentes, mirabilis virtutis menstruum illud microcosmicum universale, vere balsamicum constituant, quod ex bile, quæ fluidum alcalino sulphureum est, ac succo pancreatico tenuissimæ ac spirituosæ indolis compositum est.

§. VII.

In ventriculo tantum fieri solet ingestorum dissolutio, nulla vero separatio vel secessio fluidi ad sanguinem

unde

unde omnium consensu ventriculus lacteis vasis est destitutus. Simili modo in duodeno nullæ viæ vel venæ lacteæ observantur, nihil itaque separatur, quod fit in aliis Intestinis, præsertim in Jejuno, & eum quoque in finem mesenterium non pertingit ad duodenum, cui alias cetera tenuia adhærent, & quod fulcrum non modo solet esse vasorum lacteorum sed & liberiorem transitum ipsis præbet, potius duodeni interstitium occupat inferior & eminentior pars pancreatis cum mesenterii centro, quod vertebris firmiter alligatum. Centrum vero mesenterii dicitur, ubi ex aortæ trunco arteria in mesenterium fertur, ubi etiam plexus insignis nervosus ex spinali medula prolabitur ad mesenterium ac intestina, nec non ex trunco venæ Portæ ramus dexter abscedit ad mesenterium.

§. VIII.

Hæc omnia adducta clarissime evincunt, jure meritoque duodenum quod dicitur, in classem magis eorum quæ ventriculi nomine gaudent referendum esse, quam in numerum intestinorum, quæ magis vacant secretioni quam digestioni. Et certe non leve occurrit dubium, an non in duodeno ceu ventriculo succenturiato plus vigeat digestionis negotium quam in ipso primario, ubi cruda modo & rudis saltim solutio videtur peragi, in nostro vero fit magis intimior, ciborum massa hic magis elaboratur, rectificatur, major partium attenuatio, major spirituascentia locum invenit. In ventriculo succus tantum lymphaticus cum reliquiis ciborum acidulis præsens est, in nostro vero præter hunc succum affluit adhuc alius penetrantis & activæ naturæ, qui longe excellentius tenax viscidum pingue quod est in ciborum massa,

ſa, diducit diſſolvit, & ſe intime cum ingeſtis miſcet, quod vel ex ſolo flavo excrementorum colore abunde apparet. Hoc vero conſideratione maxime dignum eſt, nullum dari ex animantibus, quod deſtitutum ſit hac Inteſtini flexura, ſive quod non gaudeat parvo illo & ſuccenturiato ventriculo. Nullum quoque datur animal, ubi non ſuccus billioſus in vaſto hepatis viſcere genitus, in magna copia affundatur duodeno, perſpicuo argumento, naturam prudentisſimam maxime omnium occupatam esſe, ut hanc eſſentialem corporis partem & ad vitam ac ſanitatem tuendam ſumme neceſſariam recte conſtrueret ac efformaret. Unde facillimum eſt judicare, quantus uſus ſit hujus prænobilis partis, quantumq; eadem ad univerſam corporis oeconomiam tuendam conferat. Et quemadmodum uſus amplisſimus & longe maximus eſt illius; ita etiam ſi vitium ſi defectus in illud incidit; ſi intemperie menſtrualis ſucci laborant, ſi debitus tonus hujus eximiæ partis læſus vel deſtructus fuerit, magna turbatio in univerſa corporis oeconomia & ingens malorum proventus exurgit. Præſentis igitur inſtituti maxime omnium erit, inquirere, quomodo in hoc inteſtino ceu parvo ventriculo plurimæ cauſæ morbificæ ſi præter-naturam eſt adfectum, elaborentur & progenerentur. Et in eo laudandi quoque mihi *Helmontius* & *Sylvius* videntur, qui urgent maxime in ſcriptis ſuis, ſcaturiginem plurimorum morborum ibi ponendam ac quærendam eſſe.

§. IX.

Diximus in ſuperioribus, omne principium morborum materiale, quod cauſæ morbificæ nomine venit, non in humoribus, qui jugi intra vaſa feruntur circulo, locandum eſſe, utpote humores nunquam nocent debito

 motu

motu provoluti. Nam non modo à corruptione alieni manent hac ratione, ſed & nullam partem laceſſere vel lædere ſufficienter poſſunt. Quapropter ut humor à naturali ſua indole deficiat, ut alienus fiat & corrumpatur, ut denique corporis partem lædat atque offendat, opus eſt quiete, opus eſt ſtaſi ac ſtagnatione. Jam vero nulla pars in univerſo corpore nobis videtur aptior ad ſtagnationem, ad corruptionem fovendam, atque conſequenter ad generationem cauſarum morbificarum, quam ea pars, quæ flexuram habet, quæ ventris nomine venit, in qua propter flexuram diu hærere ac ſubſiſtere poſſunt humores, in quam claſſem jam præter ventriculum etiam referendum eſt duodenum. Solent enim humores maxime corrumpi & à natura blanda ac amica in inimicam nocentemq; primo ſola ſtagnatione, deinde aliarum heterogenearum rerum mixtione degenerare.

§. X.

Mora indolem alienam & virulentam naturam induunt humores, ita etiam bilis, ſi quietem ipſi conceſſerit, maxime efferatur. Inde jam olim atro carbone notata fuit ab *Hippocrat. de Natur. human. p. 282.* qui ita ſentit: Viridis bilis juxta hepar manens ubi ſuperebullit, humani corporis corruptio eſt ac noxius atque inutilis corporis humani inquilinus. Non aliud hoc loco intelligitur, quam quod bilis ex ſtagnatione in duodeno & ductibus biliariis corrupta corpori noſtro ſit nocentisſima. Similis locus hac de re extat *Lib. de Medic. veter. p. 34.* qui hic eſt: cum amaritudo quadam diffuſa fuerit, quam bilem flavam adpellare ſolemus, quales ſtatim anxietates & æſtus & impotentia occupant; verum ubi liberati fuerimus ab illa & repurgati, aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtive quid ipſorum fiat,

mani-

manifesto & à doloribus, & à calore liberamur. Quando autem tempore eodem elevata fuerit, & cruda est meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores neque febres sedaveris. Et quos quidem acuta acrisque ac æruginosa bilis affligit, eos mox rabies & morsus viscerum ac pectoris corripit desperatio? Non sedantur autem hæc, priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permisceatur. Qui elegantissimus locus abunde declarat, quam graves affectus corruptam bilem soleant consequi.

§. XI.

Primum vero sermonem facere placet de bilis præternaturalem stagnatione, ad quam non modo bilis segnities, & defectus partium salino-sulphurearum in illa, sed & tonus & motus peristalticus hujus Intestini labefactatus plurimum contribuit. Deficiente enim hoc motu peristaltico bilis quæ continuo affluit ingenti in copia ad cumulata & congesta in hac parte, mirifice intestinum distendit, quâ de re notari meretur locus ex *Diemerbrock p 53. in Anatom.*: Quotidianæ inquit anatomicæ sectiones docent, hoc intestinum nonnunquam amplitudine insigni præditum reperiri, atque tunc majori à succis fermentaceis acrioribus vitiosis in illum delabentibus, hincque validis inductis fermentaceis effervescentiis à quibus non solum ipsum valde distenditur; verum etiam molesti rugitus, magni dolores, lancinationes, summæque anxietates in viventibus oriuntur. Ita *Miscell. Natur. Curios. Dec. II. ann. 2. p. 86.* observant, in cachectico vesicam biliariam hepati annexam, bile plane vacuam; intestinum vero duodenum, humore bilioso repletum adeoq; dilatatum fuisse

 iisse

isse, ut quasi bursam referret, qua humoris libra ad minimum contineri potuisset, cum enim sectione præpropera aperiretur, plus quam dimidium humoris crassioris è flavo nigricantis effusum, & nihilominus in ipso superfuisse 12. amplius cochlearia. Sæpissime accidit, bilem in duodeno plus justo accumulari & ipsa stagnatione & distensione multa pathemata excitare, videlicet dum intestinum vehementer distenditur, non modo tunicæ, quæ exquisito sensu pollent, affliguntur, sed & rami plexus mesenterici tenduntur, nec non vasis sanguineis compressis congestio sanguinis fit circa truncum venæ portæ & initium arteriæ meseraicæ: sequitur hinc fixus in lumborum prima vertebra dolor, præcordiorum anxietas, appetitus dejectio, somni & virium defectus, alvique adstrictio. Observavimus sæpius, ejusmodi pathemata in corporibus imbecillioribus, in feminis, quibus menses defecerant, in hypochondriacis, in intermittentibus præpostere suppressis, in diætæ aberratione, præsertim post iracundiam. Tali in casu parum efficiunt stomachica, carminativa, absorbentia, laxantia, multo minus anodyna quæ potius noxiosissima observantur: sed optimo consilio, emetico cum cautelis administrato oportet primam regionem succis biliosis stagnantibus deplere. Dum hæc scribimus, occurrit nobis casus Viri in hac civitate honestissimi, qui paulo imbecillioris naturæ, per vitam sedentariam & continuos labores, quos ratione officii laudatissime administrat, ingentem humorum impurorum copiam circa primas vias colligere solet. Is si ventriculus plus justo alimentis difficilioris solutionis aggravatur, premitur anxietatibus, circa præcordia angustiis, phlogosi, dolore circa scrobiculum cordis & circa latus

dextrum

dextrum, cibos porro respuit, corpus lassatur, somnus parcus, & flavo fœdoque colore tingitur cutis: hæc symptomata sæpius recurrunt. Rhabarbarina cum abstersivis salibus & aperientibus mixta, non inutilem locarunt operam, sed paulo tardius curam confecerunt, quæ plerumq; ad tres septimanas extendebatur. Expositis his ante paucos dies *Dn. Præsidi* a Nobilissimo ægroto ipsum fallere non poterant, quin re probe pensitata atq; examinata judicaret, stagnationem biliosorum humorum in duodeno, maxime in causa ac culpa esse. Unde lenissimum emeticum ad saburram horum humorum expediendam porrigebat. Æger qui præcedente nocte integra vehementissimis cruciabatur symptomatibus sine omni somno, altero mane sumit emeticum ex gr. j. tartari emetic. soluti in aqua menthæ: mox quatuor vomitibus mensura imo ultra bilis crassæ, obscuro-flavæ viscidæ in vas stanneum rejicitur, quos vomitus subsequantur quatuor alvi dejectiones. Hac peracta operatione simul & semel cessant symptomata, appetitus cum somno redit, anxietates omnes remittunt, & cum morbo redit in gratiam. Quæ unica morbi historia nos edocet, quam insigni efficacia sit emeticum, si mali causa delitescit in primis viis.

§. XII.

Deinceps bilis in duodeno stagnatio alvi excitat tarditatem; meretur enim notari, quod, si motus peristaltici defectio sit in primo intestino, reliqua etiam una patiantur, ut tardior fiat contentorum progressio. Accedit quod bilis ceu stimulus intestinorum retenta, difficiliorem contentorum progressum per intestinorum anfractus efficiat. Confirmat hoc ipsum inter alia observatio

quæ extat *in Miſcell. N.Cur. loco citato.* Præterea in duodeno ſubſiſtens bilis cum liquore pancreatico atque ingeſtorum muco flatus excitat, qui lumborum dolores atque anxietates movent, & nephriticam colicam imitantur. Elegans hanc in rem eſt *Obſervatio 57. Pechlini* qui inquit: Obliquus aſſurgens tenuium illa pars lienem verſus acutiusque inde reflexa vel ſitus ingenio efficit, ut diutius ibi hæreat, quicquid juſto viſcoſius allabitur, ſive pituita ſit, ſeu lympha pancreatica ſive bilis ſeu denique flatus. Periclitatur autem quam maxime hic locus in fœminis, ut quæ aſotica horreœrumque fructuum ingluvie cruditatibus fermentationibusque flatulentis copioſam miniſtrat materiam, in illa inprimis corporum per balenatios, imò & ferreos thoraces ſtricturâ. Equidem cum ſucci importunius effervefcentes ſpatium requirant ſolito majus, in quo libere ſe expandere poſſunt, accidit, ut compreſſo illo hypochondriorum angulo, quem dilatari oportebat, & ſucci & flatus ibi hæreant & fixa ſede novis corruptelis & fermentationibus viam aperiant. Eodem modo diſtenſio duodeni à flatibus producere ſolet fixum dolorem chronicum in lumbis, id quod ſuo tempore jam notavit Sylvius; qui dolorem, lumbos quaſi perterebrantem, in eo loco fieri exiſtimat ubi confluxus bilis & ſucci pancreatici exiſtit. Notum eſt febrilium inſultuum initia plerumque fieri cum dolore fixo lumborum, eo in loco ubi centrum meſenterii vertebris alligatum eſt, cui validis & firmis membranis cohæret quoque duodenum, unde non mirum, violenta expanſione harum membranarum, exquiſitisſimi ſenſus expanſione facta, vicinos nervorum plexus ad ſpasmos ſollicitari. Porro ſtagnant tam ſolida quam liquida in ventriculo

culo & duodeno, si spasmodice hoc intestinum constringitur, quo fit, ut omnis transitus ad reliqua intestina præcludatur. Experientia quotidiana constat, alimenta tam solida quam liquida ante triduum assumta magna in quantitate ejici, imo ebrios sæpius post duodecim horas miram liquidi assumti quantitatem reddere: qua de re eximium locum habet *Helmontius Lib. de febrib. cap.* X. Si pylorus inquit nimia errat strictura, potus ibidem nonnunquam toto triduo perseverat, atque tandem plus unico vomitu rejicitur, quam per biduum sit assumtum. Hæ spasmodicæ constrictiones efficiunt, ut non modo humores corrupti sed & flatus subsistant in hypochondriacis & hystericis, in febrilibus insultibus unde anxietates inquietudines, oppressiones spiritus, dolores circa scrobiculum cordis, circa lumbos, nausea vomitusque exoriantur. Hæc strictura duodeni efficit sæpissime icterum, dum nempe crispatura & fortiori contractione tunicarũ duodeni ductus cholodochus qui itinere obliquo ferme digiti minoris longitudine transit, coarctatur vel comprimitur, ut sic minus descendere bilis ad duodenum possit, unde restagnans bilis tam in ductibus biliariis, quam in cystide, non modo dolores & spasmos efficit, sed & per vasa lymphatica in sanguinem rediens fœdum illum flavumq; colorem externo corporis cortici adspergiat.

§. XIII.

Sunt plures alii affectus, qui ex intemperie & corruptela bilis & succorum confluentium in duodeno præparantur; uti sunt febres præsertim intermittententes omnes, inprimis tertianæ continuæ, lentæ, ardentes, cholericæ, variolæ, morbilli, diarrhoeæ, dysenteriæ, cardialgiæ, tusses graviores chronicæ, arthritides, dolo-

res

res vagi & hujus generis plura. Corrumpuntur vero humores in hoc loco non tantum ſtagnatione ſed & commixtione, cum aliis ſuccis excrementitiis impuris, qui redundant ad bilem & ſuccos ibi hærentes vel ex ventriculo, vel ex univerſa ſanguinis maſſa. Ex ventriculo ſæpe acidi, pontici, corroſivi ex alimentis ejus naturæ vel ex diuturna mora ibi geniti humores ad duodenum tranſeunt, cum bile miſcentur & ibi moram trahentes bilioſum balſamicum humorem mirum in modum dejiciunt atque deturpant. Bilis vero admixtione ejusmodi acidi non tantum coagulatur, & corroſiva evadit, ſed colore etiam ſuo mutato, æriginoſum ac viridem habitum induit. Talis in duodeno exiſtens roſione & vellicatione in vicinis partibus, tam ventriculo quam inteſtinis ſenſibilioribus graves dolores, tormina, ſpasmodicas criſpaturas in infantibus facillime convulſiones & epilepſiam ſuſcitant. Malum itaque ſignum eſt, ſi in hiſce excrementa deſcendunt viridi colore tincta, quæ ſæpius tam corroſiva ſunt, ut linteamina inde exeſa atterantur. Ab eadem bile æruginoſa ſtagnante tuſſes ſtomachales chronicæ & ferinæ, non modo in infantibus ſed etiam adultioribus oriuntur. Eædemque ſæpe intermittentibus & hypochondriacæ affectioni ſe aſſociant, quo caſu omnia dulcia, pectoralia plus damni quam emolumenti afferunt. Solet talis tusſis certas periodos ſervare tam de die quam de nocte ſubinde recurrens. Infringitur enim quodammodo acidum corroſivum, alimentorum ſucco adfluente, quo minus graviter vellicare ſubjectas partes posſit. At ubi hic ſuccus recedit, in reliqua membra diductus, relinquitur corroſivum, quod priore impetu reſumto tenerrimas membranas duodeni flatibus diſtent. corripit in con-

consensum trahentes diaphragma plexus mesentericos stomachales, pneumonicos & sic violenta fit tussis, quandoque cum vomitu & suffocationis metu, propter sequestrationem & affluxum seri viscidi in bronchia pulmonum. Tales ferinas tusses curavit Dn. Præs. brevi tempore felicissime solo pulvere ex lap. cancor. composito, adjecto oleo anisi, pro dosi drachmam unam binis de die vicibus offerendo. Infantibus hoc adflictis malo leniora emetica it. infusa rhabarbarina cum manna colluviem istam viscido-biliosam detrahendo insignes ferunt suppetias.

§. XIV.

Talis caustica bilis in flatus resoluta sæpe in remotis partibus atrocissima producit symptomata. Notabilis est *Observatio River. Cent. 2. obs. 8.* Dolor acerbus singulis noctibus affligebat post primum somnum, incipiebat in latere sinistro, & ad anteriorem partem thoracis & posteriorem ad latus sinistrum & scapulas extendebantur, tanta vehementia, ut subito excitatus in nulla decubitus forma consistere posset. Perseverabant isti dolores usq; ad matutinum tempus & tunc temporis quiescebant, tota die non amplius apparentes. Optime judicat Riverius, causam esse flatus, qui ex illuvie pravorum crudorumque humorum in primis viis ob pravam victus rationem congestorum á calore intensiori facto in somno oriuntur. Sæpius notavimus in plethoricis & qui avidius comedunt, quod certis horis in somno post factam digestionem expergiscantur, magna cum anxietate angustia circa præcordia & quasi metu suffocationis, quibus V. S., emetica & abstinentia à cœna præsentissimam opem attulerunt. Quandoque etiam effectus pravorum istorum succorum

in duodeno primisque inteſtinis ſtagnantium usque ad caput ſe exerunt, cephalalgias, vertiginem, torporem omnium ſenſuum imò apoplecticos inſultus ibi machinantes. Vomitum bilis, quæ inſtar aquæ fortis ebulliebat fuiſſe cauſam hemicraniæ *Borell. Cent. 2. obſ. 1.* teſtatur. Laborabat, quidam tertiana & gravi capitis dolore pungente ac lancinante, dimidiam capitis partem occupante, vomitorio ſumto ejecit libram unam bilis porraceæ & rurſus pari quantitate, ſequenti acceſſione reddita ut omni capitis dolore liberatus fuit *vid. River. Cent. 1. obſ. 27.* Nuper generoſus Vir hic locorum poſt ſanguinis detractionem liberalius per aliquot dies vino ſemet invitare cœpit, adſumtis etiam ſubinde oſtreis aliisq;, quæ difficilius concoquuntur. Inde languere primum cœpit, mox paulatim ſeneſcente adpetitu, ipſe ſuper menſam, cui conviva adhibitus fuerat, ſubito ſummo præcordiorum æſtu corripitur. Sequitur vehemens frigus torporque & animi defectio, omnibus inſuper ſenſibus velut extinctis. Injecto clyſtere alvus ſexies dejicitur, & inde parum adlevatus, poſt paucos dies lectum reliquit, mox eodem adfectu quamvis mitiore in convivio oppreſſus, & ciborum faſtidio & virium languore eidem adhuc adhærentibus. Tandem deprehenſa mali cauſa, emeticum lene offert Dn. Præſes, quod ubi adſumpſit, ingentem viſcidæ materiæ viridisque bilis per ſuperiora & inferiora rejecit, inde exhauſto mali fonte præſenti periculo exemtus cum gaudio in hæc verba erumpebat: Es iſt als wenn ich neu gebohren wäre. Neque dubium eſt, quin omnia hæc ſymtomata à bile porracea ventriculi orificia irritante, orta fuerint.

§. XV.

Vertigo quoque, æque molesta passio in hoc duodeno domicilium sedemque sibi constituit. Et inde est, quod jejuno ventriculo cum nausea orisque amaritie hic adfectus corripiat, sicuti idem contra adsumtis cibis, mitigatur. Ex vitio etiam stomachi epilepsiam adnotavit Galenus, non sine conjectura, bilis in duodeno nostro velut in cubili delitescentis. Memorabilis quoque morbus est, quem ex eadem causa profectum Dn. Præses nobis communicavit. Annus nempe fere est, ex quo Comes quidam ex Saxonia, turbato verum statu perterritus, huc concesserat. Is in consilium rogans Dn. Præsidem conqueri cæpit de adfectu gravissimo, quo per annum fere laboraverat. Ipse alioquin plethorico-cacochymicus erat, quem habitum ex diuturno mœrore victus vitio vitaque sedentaria sibi contraxerat. Itaque hic singulis fere noctibus circa horam tertiam & quartam acerbissimis doloribus excruciabatur, qui circa umbilicum primum emicabant, mox hanc regionem emensi ad dorsum, novissime ad ipsa præcordia inclinabantur, ita constricto ægro, ut jamjam strangulandus extrema meditaretur. Accedebat summa anxietas, sensuum torpor, sæpe etiam epilepticæ contractiones, & hæc symtomata, ubi alvus adstrictior erat, omnia intendebantur. Clysteribus carminativis & clementer laxantibus imo emetico subventum ægro fuit, quæ remedia mirifice levarunt illum, quamvis ipsum malum, quod nimis altis radicibus insederat, non expugnare potuerint.

§. XVI.

Apoplexiam porro sæpe in ventriculo & duodeno generari, præter frequentes observationes Helmontius

 testa-

testatur, solerter hanc illius mali latebram subodoratus. Aperte enim scribit in libro, in quo morborum sedem in anima sensitiva ponit, recentem apoplexiam sæpius vomitu rebusque aromaticis se curasse. Quod idemtidem confirmat *Cl. Wedelius in pathologia dogmatica, p. 135.* clarissime testatus, tegularium Jenensem, qui in apoplexiam inciderat, adhibito remedio plenissime fuisse restitutum. Nempe crebra experientia loquitur, quod, qui sanguinis alioquin abundantia laborant, circa æquinoctia tempore plenilunii & hyemali, ex iracundia vel intemperantia, apoplectico insultu opprimantur, adfectum sæpe præcurrente vomitu, sæpe eundem concomitante, qui tamen tetro atroque colore tinctus adparet.

§. XVII.

Ex hac colluvie humorum, qui in ventriculo ac duodeno adcumulati sedent, alia quoque atque etiam graviora mala descendunt. Inter quæ primo loco ponimus lentas febres, quæ ex intermittentibus, sæpe etiam ex acutis generantur. Nempe ubi illæ, nimis festinanter, nec expurgatis ante primis viis, adstringentibus, ex quorum censu china china est, sistuntur, tunc colluvies sordida intra ventriculum detenta facile gravioribus malis præbet occasionem. Quod identidem accidere potest, si post acutum atque diuturnum morbum avidius cibi adsumuntur, quibus digerendis cum ventriculus minus sufficiat morbi vehementia debilitatus, non potest aliter fieri, quam ut materia novo morbo præparetur. Ex horum numero, uti diximus sunt febres lentæ, quæ hisce signis adpropinquant. Vexat corpus calor lentus cum pulsu celeri & frequenti adest lassitudo languorque virium sudor nocturnus, & corporis macies. Ubi igitur origi-

riginem hujus mali recte cognovimus, facile videmus, minus convenire in hoc adfectu refrigerantia, quæ adeo non juvant, ut potius perniciem ægrotis adferant. Tentanda potius cura est salibus abstersivis & lenioribus emeticis, laxantibus & amaris medicamentis, quæ in hoc malo unicum præsidium ægrotis pollicentur.

§. XIIX.

Hactenus quidem dictum à nobis, quomodo bilis per stagnationem admixtoque eidem acido vitiata graves multosque morbos excitare possit, jam instituti ratione adacti de eo solliciti erimus, ut quæramus, quomodo naturalis ejus constitutio ac crasis ab aliis admixtis partibus retexi ac corrumpi possit. Itaque omnino recte statuimus, maxime id fieri à suppressione aliarum excretionum & præsertim transpirationis. Jam primum satis constat, quam salutaris quam necessaria vitæ sanitatique sit hæc per cutem evacuatio, quippe quæ universi corporis ac sanguinis emunctorium recte adpellatur. Per hujus nempe poros omnia expirant, omnia exhalant, quæ superflua & inimica naturæ à vitali sanguinis circulo velut purgamenta rejiciuntur. In hoc censu est principium salino sulphuretum, subtile aëreo aqueum, quod ubi intra corpus retinetur, fontem nostræ vitæ sanguinem nempe facile inficit, corrumpitq;. Inde est, quod hac expiratione interclusa, plures gravissimique morbi prodeant, maxime omnium febres cujuscunq; generis & quæ cum exanthematibus criticis conjunctæ sunt.

§. XIX.

Rationem vero hujus rei ut reddamus in genere, adnotandum est, ab inhibitis excretionibus humores corporis nostri maxime lædi, idque inprimis accidere ab interce-

tercepta transpiratione. Ubi enim acerrimæ ſordes exitum non inveniunt, occluſis poris, in corpus inclinatæ ad lympham atque bilem redeunt, quæ inde alienam plane naturam ſortitur. Atque hæc corrupta hoc modo ubi in inteſtina delabitur, ibique non mature eliminatur ſed ſubſiſtit & ſtagnat; ipſa mora deterior adhuc reddita, immutata magis Sheſi illius, ſeminarium exiſtit morborum præſertim febrium. Unde non ſine ratione judicamus, in duodeno periodicorum morborum maxime febrium ſemina deliteſcere, hac in re merito *Clariſſimo Medicorum pari Sylvio Helmontioque* accedentes. Quorum ille paſſim in ſcriptis ſuis hoc argumentum tractat, duodenum ceu ſedem multis morbis adſignans, hic autem *l. de febb. cap. 17.* diſerte hæc ipſo veritatis ſtylo conſignavit. Febris *inquit* habet virus, quod circa pylorum & paulo infra hunc hoſpitatur. *Et cap. X. n. 3.* hæc ſcribit: Nidus febrium eſt in primis officinis, extenditur ſcilicet à pyloro ad duodenum. Conſentit huic ſententiæ magnus Galliæ Medicus Fernelius, qui *lib. 6. c. 7.* nidum intermittentium circa ſtomachum, duodenum & pancreas adſerit. Harum igitur febrium ſedes recte in duodeno conſtituitur, ſiquidem ex corrupta lympha & bile velut in officina hic adornantur. Præcedit plerumque transpiratio ſuppreſſa, plethora, robur ventriculi ac inteſtinorum ex intemperantia debilitatum, quibus rebus corruptio hæc maxime adjuvatur. Si enim transpiratio non reſpondet, bilis ſordibus commixta vitium capit, eademque ſi tonus ventriculi ſegneſcit, intra inteſtina detinetur, deficiente natura ad excernendam eam. At ubi ſubſiſtit & corrumpitur, non in hac ſolum regione tyrannidem exercet, ſed ad ſanguinem delata novam malorum

ſcenam expandit, membranaceas nerveasque corporis partes variis ſpaſmis doloribusque adfligendo.

§. XX.

Diximus ſupra, intermittentium præſertim tertianæ ſedem in ventriculo & duodeno eſſe, id quod & ipſa ſymtomata confirmant, quæ hos adfectus eosq; incipientes comitantur. Principio enim harum pasſionum flatus duritiesque abdominis, dolor dorſi fixus nauſea præcordiorum anxietas & inquietudo exercent. Mox remittente ſe frigore, accedit vomitus, color faciei flaveſcit, corpus calore exæſtuat, ſiti nullo liquore reſtinguenda ora exuruntur, urina fertur flammea & quod à purgantibus per alvum dejicitur flavisſimum colorem repræſentat. Junguntur ſæpius bilioſi vomitus, interdum etiam viſcidi & ab adſumta china chinæ, præſertim in iis corporibus, in quibus duodenum bilis abundantia turget, alvus ſæpisſime bilioſa deſcendit. Cujus rei hæc omnino ratio eſt, quod hoc remedio tonus inteſtinorum languefcens alioqui reſtitutus motum identidem periſtalticum augeat ſordes, quo pollet robore expellentem. Nonnunquam icterus ſe adſociat, bile ad ſanguinem, à quo ſalutari modo antea rejecta fuit, redeunte. Magna hæc omnino ſymtomata intermittentibus, majora utique tamen eadem ſunt in tertianis continuis, & gravius utroq; malo in ardentibus, quas cauſonas Græci vocat, intenduntur. In cauſa enim bilis acerrimæ copia infeſto ſtimulo membra exagitans, & inde eſt, quod omnia, quæ bilis acrimoniam eluunt, quæ ejus ſtimulos obtundunt, quæ primarum viarum ſordes abſtergunt, hiſce morbis unico præſidio adjumentoque ſint. Ejusmodi ſunt leniora emetica, nitroſa ſalina & abſorbentia quæ in ejusmodi mor

di morborum cura merito suo celebrantur.

§. XXI.

Et hæc quidem remedia in omni ejusmodi passione avide amplectenda sunt, minus tamen sufficiunt, si pertinacius intermittentes insistunt exemplo quartanæ. Hic enim pertinacia mali remediis non cedens altius radices jam egisse & in ipsis visceribus resedisse adfectum indicat, siquidem manifestum inde est, hepar pancreas & lienem obstructione laborantes, succum tam biliosum quam pancreaticum continuo rivulo intestina subeuntem, corrumpere, fomitem mali inde subministrantem. Itaque ubi ejusmodi casus incidit, non satis est, dictis remediis ægrotantem tractare, sed validiora adhibere oportet, quem in censum referenda aperientia fortiora, salia, & quæ ex rhabarbaro ex marte mercurioque dulci constant medicamenta. Neque tamen removenda interim sunt emetica, quæ sæpius etiam in ipsa viscera penetrant, sordes in iisdem detentas expellendo. Laudem proinde invenit pulvis Riverii felicissimi Practici, qui cum & per alvum & vomitum vim suam exerat, hisce morbis egregie opitulatur, quippe hoc vel centies quartanam sustulisse passim in observationibus suis, quas ideo legendas commendamus, attestatur. Eandem curam desiderant febres intermittentes, quæ circa tertium subinde diem exasperantur, quippe & hæ identidem ex bile acri corruptaque nascuntur. *Thonnero lib. 1. obs. 1. p. 10.* id ipsum comprobante.

§. XXII.

Contemplati igitur febrium naturam ac ingenium, ad eos morbos accedimus, qui per exanthemata sese manifestant. Placet vero primam nominare purpuram, morbi genus, quod aliis regionibus parum notum, longe

late-

lateque in hiſce terris dominatur. Idque aliis maxime morbis jungitur, iisque jam fere inclinatis, non aliam ob cauſam, quam quod exiccatis per febrilem fervorem inteſtinis, alvo identidem exareſcente, materia corrupta bilioſa in primis viis minus corrigatur, quæ tandem magis corrupta nec per medicamenta rejecta cum ſanguine miſcetur, & hocce malum molitur. Eamque, quam propoſuimus, cauſam vel illud etiam confirmat, quod purpura ſæpe accidere ſoleat, ſi diutius alvus adſtricta fuerit, neque clyſteribus neq; mollioribus laxantibus exſoluta: Eadem infantes ſæpe invadit cum vomitu diarrhoea febri tusſi & dentitione difficili. Adeſt præter hæc mala immodica ſitis, præcordiorumque anxietas & vigiliæ. Naſcitur etiam hoc malum ubi V. S. cui alioquin adſvevit aliquis, per tempus fuit intermiſſum, & finitur maxime purgatione, ideoque ſedulo in hoc adfectu providendum, ut alvus ſemper reſpondeat. Sunt, qui hoc malo correpti largum de nocte ſudorem fundant, ſunt, qui matutino tempore id patiantur, dantur etiam, qui ſingulis annis chronica purpura laborant, cum non obſcuro indicio vitii in hepate & bile deſidentis. Juvat itaque in ejusmodi caſu, per vomitoria & laxantia clementiora inire curationem, quippe quæ medicamenta optimam locant operam, ſiquidem & hoc malum à bile acri ſtagnante ſæpe proficiſcitur. Simili modo perpetuos ſudores cum pruritu curatos fuiſſe, ſolertisſimus Vir *P. Borellus cent. 2. obſ. 36.* adnotat, adhibito nempe vomitorio & abſtinentia à vino.

§. XXIII.

Ipſa porro arthritis & podagra in hoc chronicorum morborum ſtabulo deſidere videntur. Adoritur

nempe hic adfectus hypochondriacos & debilioris naturæ homines, qui velut hereditate quadam laxam mollemque membranarum texturam acceperunt. Hi itaque maxime proclives ad hoc malum sunt, præsertim verno & autumnali tempore, quia hisce tempestatibus, propter aëris inæqualitatem varietatemque transpiratio maxime læditur salibus inde tartareis, quibus ejusmodi corpora scatent, segnius per urinam procedentibus. Unde hæc, exitu ipsis intercluso, ad humorem biliosum & salivalem pancreaticum confluunt, primam regionem variis malis divexando. Talia sunt flatus, præcordiorum dolor alvi segnities, dolor circa lumbos oberrans, febrili motu simul concomitante. Quod vero in primis viis causa mali lateat, vel ex inde adparet, quod leniore sæpe emetico sub adventum mali dato, adfectus si non supprimatur certe mirifice adlevetur. Eleganter hanc in rem diligentissimus Hippocratis Commentator *Martianus:* In arthriticis, inquit, doloribus ob acorem in ventriculo peccantem â doloribus correptos memini, qui ab iisdem liberati vel levati fuerunt, ubi acida evomuissent. Quod idemtidem comprobat Sylvius, aperte scribens, hanc curam per vomitionem utilissimam arthritidi, multisque eandem à se confirmatam experimentis. Imo eadem ratione non paroxysmum tantum imminentem sublatum, sed & novi impetus semina extincta fuisse, idem eodem loco scriptum reliquit vid. p. 786. Adsentitur huic *Hildanus centur. 6. obs. 84.* Vomitorium principio podagræ datum omnem dolorem absumere legimus. Ipse quoq; Dn. Præs. in notis ad Poterium scripsit, in principio exhibitum vomitorium impetum arthritidis retudisse, idemque altero die repetitum similem effectum præstitisse. *Alpinus in Medicina Æ-*

gyptio-

gyptiorum p. 110. observat, multos se vidisse, qui cum à podagra calculique doloribus excruciati fuissent, crebro usu vomitorii egregie adjuti fuerint.

§. XXIV.

Solent etiam ab iracundia multa atque graviora mala oriri, non alia de causa, quam quod bilis copiose in duodenum ex ductibus biliariis effusa, genus nervosum membranasque graviter adficiat, multa inde mala excitando. Si enim nimium redundat bilis, neque per alvum neque per vomitum rejecta, multas creat anxietates, oris amororem, nauseam vomendique conatum & alia mala. Igitur prosunt in hoc adfectu absorbentia, rhabarbarina, leniora laxantia & emetica, spirituosis salibus volatilibus infusisq; calidis diligenter evitatis.

§. XXV.

Erysipelas variolæ hæmorrhagiæ aphtæ diarrhœæ, adfectus hypochondriaci & hysterici febres malignæ petechiales eandem sedem adgnoscunt, duodenum nempe, siquidem in hoc ex bile lymphæque putridæ stagnatione oriuntur. Unde & illud fluit in praxin, primæ regionis rationem maxime habendam esse. Quod argumentum cum latius uberiusque complexus sit Dn. Præses in dissertatione de bile medicina & veneno corporis, nos brevitati consulturi, ampliori explicationi supersedemus, ad illam dissertationem lectorem remittentes.

§. XXVI.

Quod praxin & viam medendi attinet morborum, qui in duodeno & prima regione sedem fixerunt, facile ex dictis apparet, emetica diligenter præparata & prudenter exhibita hisce morbis unice auxiliari. Emetica sunt generosa & valida remedia, quorum virtus fere

omnibus reliquis medicamentis præferenda. Et si medicus solidi quid præstare potest, certe emeticis id præstare potest. Sæpe enim unico remedio magnus tollitur in principio morbus, & qui emeticis non utitur, nec iis recte uti novit, ille nostra quidem sententia veræ praxeos ignarus est. Opus est vero emeticis, si ventriculus & duodenum impuris humoribus scatent, ut statim in limine materia peccans ejiciatur. Perniciosum enim est, per tam longum intestinorum canalem & per inferiora evehere, cum ad sanguinis massam facilius pertransire possit. Et quod maximum est, purgantia pleraque materiam, in ventriculo & duodeno stagnantem non aggrediuntur nec commovent, nec provoment; sed in hisce partibus parum operationis exercent magis intestina tenuia excitando. Ratio ex ipsis anatomicis potest peti. Gaudet, uti notum est, ventriculus & duodenum crusta glandulosa, sub qua nervea jacet, per hanc minus penetrare purgantium spicula possunt & nerveam pungere, utpote quæ fixioris & minꝰ vehementis sunt indolis. Melius autē ipsam emetica stimulant, quæ sunt penetrantioris & agilioris ingenii. Præferimus tamen semper liquida solidis, utpote quæ non in una parte ventriculi hærent, sed ubique æqualiter sese diffundunt, & propter virtutem suam facilius & majori cum euphoria operantur. Secundo commendamus in morbis qui duodeno & intestinis insident ea omnia, quæ tonum roborant, motum peristalticum conservant, tonum labefactatum adaugent & sic alvum solutiorem præstant. Hujus generis sunt salia detersiva v. g. arcan. dupl. terra foliat. tartari, it. medicamenta amara cum temperatis gummatibus & resinis mixta, rhabarbarina, succinata, myrrhata

rhata, aloetica. Qui enim curare morbos chronicos & eos qui in primis viis fiunt, avertere tentat, hic ante omnia motum periſtalticum reſpicere debet, quo ſalvo, quod patet ex alvi debito officio, cetera facilius ſubiguntur. Deinceps ad morbos in duodeno ſubortos, eliminandos maximi facimus abſorbentia & præcipitantia, quæ acorem atq; acrimoniam infringunt: horum uſus certe maximus in medicina. Si fuerit bilis nimis calida, acris, volatilis, nitroſa acidula præſentisſima remedia, quæ eam corrigunt emendantq;. Eadem ſi iners ſi nimis viſcida eſt, elixiriis amaris balſamicis reſtitui debet.

§. XXVII.

Ultimo ſciendum eſt, iis in morbis, quorum cauſa deliteſcit in prima regione, quæ impuris multis humoribus repleta, minus quadrare ſudorifera, calidiora, & ſalia volatilia, utpote hæc ipſa non tantum materiam peccantem magis attenuant, ſed & in maſſam ſanguinis & humorum nocentisſime inferunt; cum tamen potius per ſuperiora & inferiora eliminanda ſit. Placet mihi locus Sylvii Prax. med. p. 445. Quandocunque prima regio ſcatet impuris humoribus ſudorifera non ſunt adhibenda, quia ſudor non excitatur niſi ſanguine commoto univerſo, qui tunc quoque ſolito fit fluidior, unde cum ipſo, quaqua verſum facilius & citius & abundantius feruntur, quæ vis ſanguini admixta. Peccatur hac in re toto die, dum ante evacuationem primarum viarum calida propinantur, præſertim ſudorifera cum regimine. Denique improbamus & illud, quod prima regione impuris humoribus repleta, multi anodyna adhibeant, cum tamen in tali caſu illa perniciofisſima. Nam materiam

 nocen-

nocentem in centro tenent, quæ tamen erat evacuanda; Tertio illud maxime tenendum, quod, ſi materia peccans in primis viis latens, jam ad maſſam ſanguineam atque ad ipſum habitum corporis tranſiit, ſicuti in eryſipelate variolis, arthritide accidit tunc caute adhibenda emetica, quæ materiam à peripheria ad centrum trahendo graves affectus, convulſiones & gravia ſymptomata excitare poſſunt. Ideo hiſce tunc abſtinendum eſt, & abſterſivis lenioribus vel etiam clyſteribus utendum, illis potius in initio morbi & extra paroxyſmum locum habentibus.

S. D. G.

NOBILISSIMO DN. CANDIDATO

S. P. D.

FRIDERICUS HOFFMANNUS, Præſes.

PRaxin medicam nec ſine theoria, nec theoriam ſolidam ſine praxi conſiſtere poſſe, dudum à medicorum ſapientibus proditum eſt. Unde talem theoriam maxime praxi exiſtimo profuturam, quæ ex claris & perſpicuis principiis omnium effectuum, qui fiunt in corpore humano, cauſas deducit, & quid, & quibus inſtrumentis & quo tempore agendum ſit, demonſtrat. Neq; tamen hæc obvia vel cuique expoſita, ſed ex aliis ſcientiis, phyſica nempe, chymia, mechanica, corporisque humani anatomia acquiritur. Hæ ſunt illæ ſcientiæ, quæ maxime inſtruunt rationem & intellectum medentis, ut deinde in praxi omnia faciat cum ratione & cum demonſtratione. Talis theoria fuit mihi ſemper ante oculos, imo curæ cordique, quamdiu profeſſorio perfunctus ſum munere.

Hanc theoriam iis, qui meæ ſeſe tradiderunt doctrinæ, hactenus inculcavi, in uſum certe nunquam pœnitendum. Ingenue enim fateor, me

ſemper

ſemper in ea fuiſſe opinione, quod qui non tinctus ſit anatomica & phyſica ſcientia, miſer cœcusq; ſit medicus. TU NOBILISSIME DN. CANDIDATE, ſollicite hæc ſemper agitaſti, quæ ad perficiendum medicum practicum pertinent. Tu non modo in ſaniori theoria, ſed & in ſolida praxi poſuiſti fundamenta egregia. Nihil eſt reliquum, quam ut ea, quæ in Academia ſedulo didiciſti, in effectum deducas & in mortalium uſus & fructus ſolidæ theoriæ applices. Laudo denique pulcherrimum tuum inſtitutum, quod diſſertationem hanc celeberrimo Sileſiorum Practico, Viro inſcripſeris cordatiſſimo, hunc Tibi colendum, hunc imitandum etiam propono. Duce enim ſemper & Doctore, ſi praxin ingredimur, fideli opus eſt. De cetero Tibi Vir Clariſſime ex animo gratulor de ingenii tui dotibus, eximiisque candoris & modeſtiæ virtutibus: gratulor quoque de honoribus, quibus proxime condecoraberis. DEUS bona animi, quæ in Te emicant, augeat, fortunet, idemque det, ut quos hic collegiſti fructus in patriæ ſinum olim uberrimo effundas fœnore, mortalium ſaluti inſervitūrus. Vale! Halæ ipſis Non. Januar. MDCCVIII.

